

**BJURHOLMS
KOMMUN**

Riktlinjer mot alkohol och droger

Med tillhörande handlingsplan

Föreskrifter

Plan

Policy

Program

Reglemente

Riktlinjer

Strategi

Taxa

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Syfte	3
1.2 Mål.....	3
1.3 Strategier	3
2. Begreppsdefinition.....	4
2.1 Droger.....	4
2.2 Alkohol.....	4
2.3 Narkotika.....	5
2.4 Läkemedel	5
2.5 Dopingpreparat	6
2.6 Lösningsmedel.....	6
2.7 Blandmissbruk	7
2.8 Riskbruk.....	7
2.8.1 tidiga signaler på riskbruk	8
2.9 Substance use disorder/ Substanssyndrom	9
3. Ansvarsfördelning.....	9
3.1 Arbetsgivare.....	10
3.1.1 Alkohol vid representation och kurser	10
3.2 Chefer/Arbetsledare	10
3.3 Medarbetare	10
3.4 Arbetskamrater	11
3.5 Personalavdelningens roll	11
3.6 Företagshälsovårdens roll.....	12
3.7 Fackförbundets roll	12
4. Sekretess	12
5. Lagstiftning.....	13
6. Revidering och uppföljning	13

1. Inledning

Riktlinjerna har tagits fram för att konkretisera innehållet i Bjurholms kommuns policy mot alkohol och droger. Riktlinjerna ska vara ett hjälpmedel för chef/arbetsledare, fackliga företrädare och övriga medarbetare i arbetet med att förebygga och hantera eventuellt bruk av alkohol och droger som kan leda till problem för individen och/eller arbetsplatsen.

Forskning har visat på att en arbetsplats fri från alkohol och droger ökar säkerheten och medarbetarna mår bättre¹. Arbetsplatsen är en central arena för att förebygga alkohol- och drogrelaterade problem, framförallt då de kommer till individer som har en hög eller intensiv konsumtion². Arbetsmiljö kan enligt forskning ha samband med alkohol- och drogkonsumtion, där en väl fungerande social arbetsmiljö kan fungera som ett skydd mot negativa effekter som enformighet och låg självbestämmandegrad kan ge. Samtidigt kan en stressig arbetsmiljö leda till ökad konsumtion av alkohol och droger. En påverkar medarbetare utgör en säkerhetsrisk för verksamheten, sig själv, medborgare/kunder/brukare/elever och sina kollegor. Det är lönsamt att förebygga alkohol- och droganvändning både på grund av att det ökar möjligheten till god hälsa hos medarbetare, bibehållen produktivitet och effektivitet, samt leder till lägre sjukfrånvaro³.

1.1 Syfte

Syftet med denna alkohol- och drogpolicy är att klargöra kommunens ställningstagande och mål gällande alkohol och droger på arbetstid. Samtliga medarbetare berörs av policyn.

1.2 Mål

- Att arbeta förebyggande för en säker och trivsamt arbetsmiljö för alla medarbetare och på så vis undvika ohälsa, tillbud och olyckor till följd av droger och alkohol.
- Alla medarbetare ska vara nyktra och drogfria på arbetsplatsen. Det är inte accepterat att komma bakfull på arbetet.
- Medarbetare som har ett rehabiliteringsbehov utifrån missbruk av droger eller alkohol ska få stöd i sin rehabilitering och återgång till arbete.

1.3 Strategier

- Alla medarbetare ska känna till policy, riktlinjer och handlingsplaner som rör alkohol och droger.
- Bjurholms kommun ska bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete utifrån årshjulet för arbetsmiljö⁴
- Bjurholms kommun ska arbeta förebyggande genom öppenhet och en dialog kring alkohol och droger på arbetsplatsen.

¹ Prevent, (2016). *Alkohol och andra droger – riskbruk, skadligt bruk och beroende*

² Mynak, (2019). *Riktlinjer för alkoholproblem på arbetsplatsen*

³ Prevent, (2016). *Alkohol och andra droger – riskbruk, skadligt bruk och beroende*

⁴ Bilaga 1. Bjurholms kommuns årshjul för arbetsmiljö

- Arbetsgivaren ska arbeta förebyggande mot alkohol- och drogproblematik på arbetsplatsen genom informations- och utbildningsinsatser.
- Arbetsgivaren ska tillhandahålla en nedskrivna handlingsplan för hur chefer och arbetsledare ska agera då en medarbetare har problem med alkohol eller droger.
- Om signaler på ohälsa eller signaler på riskbruk visar sig ska chef/arbetsledare agera skyndsamt enligt rutin.
- Rehabiliteringsarbetet ska genomföras enligt fastställda riktlinjer och rutiner.

2. Begreppsdefinition

För att tydliggöra innehållet i riktlinjerna och handlingsplanen mot alkohol och droger kommer vissa begrepp att förklaras nämnare.

2.1 Droger

Med droger avses i dessa riktlinjer och handlingsplan narkotika och icke ordinerat receptbelagt läkemedel, dopingpreparat, lösningsmedel eller gas som verkar sinnesförändrande och kan orsaka beroende. Droger är olika former av psykoaktiv substans som har visat sig vara skadligt för levande celler.

2.2 Alkohol

Med alkohol avses i dessa riktlinjer och handlingsplan drycker med en alkoholmängd som överstiger den i en lättöl.

Alkohol är en typ av psykoaktiv substans som har visat sig vara skadligt för levande celler. Det finns samband mellan alkohol och över 200 sjukdoms- och skadestillstånd⁵. Alkohol kan orsaka både sjuklighet och tidig död. Forskning inom området visar att alkohol är den sjunde största riskfaktorn för den globala ohälsan. I Sverige är denna siffra idag större, då alkohol visar sig vara den sjätte största riskfaktorn för sjukdom⁶.

Merparten av de som har någon form av alkoholproblem finns på landets arbetsplatser. En hög alkoholkonsumtion ökar risken för både sjukfrånvaro och sjuknärvaro. Korttidsfrånvaron kan vara så hög som 30-40% bland anställda med alkoholproblem. För en verksamhet innebär det en minskad produktivitet och effektivitet⁷. Konsumtion av alkohol kan även orsaka skada i form av olyckor och arbetsrelaterade skador eller andra negativa konsekvenser som drabbar både individen, anhöriga och kollegor⁸.

⁵ Systembolaget (2019). Alkoholrapporten 2019. Tema: Alkohol och arbetsliv

⁶ Rehm J m.fl. (2017)

⁷ Mynak, (2019). Riktlinjer för alkoholproblem på arbetsplatsen

⁸ Allebeck P m.fl. (2018)

2.3 Narkotika

Med narkotika avses i dessa riktlinjer och handlingsplan de former av narkotika som enligt Narkotikastrafflagen är olaglig.

I Sverige är det två myndigheter som ansvarar för att bestämma vad som ska narkotikaklassas. Läkemedelsverket⁹ har ansvaret för narkotikaklassade läkemedel och Folkhälsomyndigheten¹⁰ har ansvar för narkotika som inte är läkemedel.

Olagliga droger är olika former av preparat som klassas som narkotika och lyder under Narkotikastrafflagen. Narkotika beskrivs i lagen som... *läkemedel eller hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper eller euforiserande effekter eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper eller effekter*¹¹. All narkotika är olaglig att använda, tillverka, inneha, köpa och sälja, med undantag för vissa narkotikaklassade läkemedel som skrivs ut av läkare¹². En del former av narkotika kan vara lagliga såsom de som används för medicinsk behandling, med ändå vara skadliga om de används på fel sätt.

Narkotika i arbetslivet är inte lika vandligt som alkohol eller läkemedel. Däremot är det svårt att bedöma omfattningen eftersom det handlar om illegala substanser. Däremot finns det studier som visar att narkotika förekommer i stor utsträckning i arbetslivet¹³. CAN¹⁴ menar att narkotikabruket i Sverige har ökat. Användandet av narkotikaklassade preparat leder till ökad risk för olyckor. De påverkar mer eller mindre brukarens vakenhetsgrad, koncentration, omdöme och sociala kontakter. Effekten av narkotikaklassade preparat sitter i betydligt längre än för alkohol. Bruk av droger leder ofta till både medicinska och sociala problem¹⁵. Därav är all användning av droger i den bemärkelsen problematisk för medarbetaren, arbetsgivaren, samt arbetskamraterna.

Om någon form av olagliga preparat påträffas eller om det finns misstanke om att medarbetare i Bjurholms kommun använder, tillverkar, innehar, köper eller säljer narkotikaklassade varor i anknytning till Bjurholms kommuns verksamheter kommer polisanmälan att upprättas utifrån Narkotikastrafflagen.

2.4 Läkemedel

Med läkemedel avses i dessa riktlinjer och handlingsplan receptbelagda läkemedel utskrivna av läkare eller annan kompetens som är behörig att förskriva läkemedel.

⁹ Läkemedelsverket (2019).

¹⁰ Folkhälsomyndigheten (2018).

¹¹ Narkotikastrafflagen (1968:64) 8§

¹² Narkotikastrafflagen (1968:64) 1§

¹³ Prevent, (2016). *Alkohol och andra droger – riskbruk, skadligt bruk och beroende*

¹⁴ Nationellt kompetenscentrum med undersökningar, forskning och kunskapshöjande insatser om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel.

¹⁵ Vårdguiden, 1177 (2017).

Det är läkemedelsverket som har ansvar för att kontrollera effekt och risker för biverkningar som läkemedel kan ge, samt besluta om läkemedlet ska vara receptbelagt eller inte.

De flesta människor får läkemedel utskrivna för att de behöver dem. Läkemedel kan dock vara skadligt om man använder dem på fel sätt vilket kan leda till att användandet utvecklas till ett beroende. Det kan vara svårt att förstå för personen att denne blivit beroende av något som är ordinerat. Ett användande av läkemedel behöver däremot inte vara negativt så länge som de används utifrån läkarens ordination. I arbetslivet kan det istället innebära att en individ kan arbeta istället för att vara sjukskriven¹⁶. Blandmissbruk av läkemedel och alkohol är vanligt. Skadligt bruk av läkemedel är det problem som är störst efter alkohol. Ca 65 000 personer behandlas för läkemedelsberoende¹⁷.

2.5 Dopingpreparat

Med dopingpreparat avses i dessa riktlinjer och handlingsplan de preparat som enligt Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel inte är tillåtna.

Användningen av dopingpreparat regleras i Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. Lagen omfattas av syntetiska anabola steroider, testosteron, tillväxthormoner och kemiska substanser som ökar testosteron eller tillväxthormoner. Dessa medel får inte införas i landet, överlåtas, framställas, förvärfvas i överlåtelsesyfte, säljas, innehas eller brukas¹⁸.

Användning av dopingpreparat kan ge både fysiska, psykiska och sociala konsekvenser. Bruket av dopningsmedel är vanligast bland män mellan 18 och 34 år. Det finns flera faktorer som tillsammans leder till en ökad risk för användandet av dopingpreparat såsom pris, fysisk tillgänglighet, normer och attityder, sociala faktorer samt individfaktorer¹⁹.

2.6 Lösningssmedel eller gas

Med lösningssmedel avses i dessa riktlinjer och handlingsplan de former av lösningssmedel eller gas som vid användande verkar sinnesförändrande och kan orsaka beroende.

Inandning av gas eller ånga från lösningssmedel även kallat *sniffning* eller *boffning* innebär att ånga från medlet dras in i lungorna, för att sedan tas upp av blodet och förs runt i kroppen. Det påverkar både hjärnan och kroppen genom att samtliga organ drabbas av syrebrist. Ett långvarigt användande av lösningssmedel kan ge hjärnskador, skador på lever, njurar och andra organ. Symtom vid användning är

¹⁶ Prevent, (2016). *Alkohol och andra droger – riskbruk, skadligt bruk och beroende*

¹⁷ Socialstyrelsen/ Kunskapsguiden.se (2019)

¹⁸ Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

¹⁹ Allebeck P m.fl. (2018)

minskad muskelkontroll, försämrade reflexer, skrattattaker, hallucinationer, huvudvärk, rinnande näsa, trötthet och lättretlighet²⁰.

2.7 Blandmissbruk

Med blandmissbruk avses i dessa riktlinjer och handlingsplan att blanda olika typer av droger, använda olika preparat vid olika tillfällen eller använda alkohol och droger samtidigt.

Blandmissbruk innebär att den som brukar använder olika psykoaktiva preparat, som olika narkotika och alkohol. Ofta används ett preparat som huvuddrog och andra som komplement. En grund till blandmissbruk kan vara att minska biverkningarna av huvudmissbruket. Ett blandmissbruk kan leda till förstärkt berusningseffekt samt riskera värre biverkningar. Personer med blandmissbruk kan vara oförutsägbara och arbetsgivaren behöver då i större utsträckning experthjälp²¹.

2.8 Riskbruk

Med riskbruk avses i dessa riktlinjer och handlingsplan en hög genomsnittlig konsumtion av alkohol eller intensivkonsumtion av alkohol minst en gång i månaden²². Definitionen av riskbruk kopplat till droger är att använda en drog ofta eller mycket²³.

Vid riskbruk eller skadligt bruk på arbetsplatsen påverkas produktionen, arbetsklimatet och kvalitén på arbetet. Det är även vanligt att frånvaron ökar för medarbetare som befinner sig i ett riskbruk²⁴.

Risken att fastna i en hög konsumtion av droger ökar ju mer du använder en drog (mängden) eller om du använder drogen ofta. Vissa droger bidrar till en hög konsumtion snabbare än andra. Risk att fastna i konsumtion är större för yngre personer²⁵. Det finns inget "riskfritt" användande av droger, alla droger är skadliga och kan i olika grad skapa sug efter drog och ett högt användande av droger²⁶.

Riskerna med användning av alkohol ökar gradvis med konsumtionen. Berusningsdrickande medför alltid en risk och den allmänna rekommendationen är att dricka mindre än fyra standardglas (ett standardglas motsvarar 12 cl) under ett dryckestillfälle. Daglig alkoholkonsumtion, även i måttliga mängden ökar risken för att utveckla ett sug och hög konsumtion²⁷. Rekommendationer utifrån det EU-

²⁰ Drugsmart (2020)

²¹ Underskog m.fl., (2007)

²² Andréasson, S, Allebeck, P, (2015)

²³ Vårdguiden, 1177 (2017).

²⁴ Prevent, (2016). *Alkohol och andra droger – riskbruk, skadligt bruk och beroende*

²⁵ Ibid

²⁶ Core rehab (2019)

²⁷ Allebeck P m.fl. (2018)

finansierade projektet RARHA²⁸ är att det inte finns någon säker konsumtionsnivå på alkohol. Allt intag av alkohol utgör en risk för hälsan²⁹. Världshälsoorganisationen WHO har sammanfattat kunskapsläget om alkohol och hälsa och menar att det inte finns någon säker nivå för att konsumera alkohol. Ju mindre desto bättre är deras budskap³⁰. Enligt myndigheter för arbetsmiljökunskap visar kartläggningar av svenska folkets alkoholvanor att en knapp femtedel av männen och något mer än en tiondel av kvinnorna har en riskkonsumtion av alkohol³¹. Ungdomar under 20 år, gravida, vid vissa sjukdomar, i samband med vård av barn och andra personer, i trafiken, i situationer som kräver särskild uppmärksamhet, samt inför operation ska alkohol undvikas helt³².

2.8.1 Tidiga signaler på riskbruk

För att kunna hjälpa medarbetare som har en hög och/eller långvarig konsumtion eller befinner sig i riskzonen är det viktigt att ha kunskap om tidiga varningssignaler vid alkohol- och drogproblematik. Dock kan dessa varningssignaler även ha andra orsaker såsom andra sjukdomar, biverkningar från medicin och stress. Stress kan även *leda* till en ökad konsumtion. Det kan därför vara svårt att veta vad som är orsak och verkan. Alkohol och droger kan även få effekter på den psykiska ohälsan. Signaler att vara uppmärksam på är:

- Beteendeförändringar
- Försämrade arbetsprestation
- Misstag och olyckor i arbetslivet
- Koncentrationssvårigheter
- Svårigheter att passa tider, kommer sent/går tidigt
- Hög korttidsfrånvaro
- Sjukskrivningar i anslutning till helger eller löneutbetalningar
- Irritation, instabilt humör
- Trötthet
- Ursäktar sig, har bortförklaringar
- Isolerar sig, drar sig undan sina arbetskamrater
- Försämrade relationer till arbetskamrater, vänner, familj
- Minskat intresse för klädsel och hygien
- Kommer bakfull på arbetsplatsen, luktar alkohol
- Tar ut semesterdagar/opplanerade ledigheter utan förvarning
- Fylleriförseelser utanför arbetet
- Blir berusad på personalfester, kurser, tjänsteresor etc.
- Kroppen förändras, sömnsvårigheter, mer eller mindre hungrig än vanligt

²⁸ Reducing Alcohol Related Harm

²⁹ Allebeck P m.fl. (2018)

³⁰ WHO, (2020)

³¹ Mynak, (2019). *Riktlinjer för alkoholproblem på arbetsplatsen*

³² Allebeck P m.fl. (2018)

- Ekonomiska problem

Läkemedelspåverkan har liknande risksignaler som vid alkohol. Röda ögon, hyperaktivitet och pupillförändringar är tecken som kan tyda på skadligt bruk av både läkemedel och narkotika³³.

2.9 Skadligt bruk, beroende, missbruk

Skadligt bruk, beroende och missbruk av alkohol och/eller droger avser i dessa riktlinjer och handlingsplan ett beteende som är skadligt för hälsan, får negativa konsekvenser i sociala sammanhang och påverkar ekonomin negativt både på individ-, organisations- och samhällsnivå.

Hälso- och sjukvården använder idag två diagnossystem (ICD-10 och DSM-5). Den psykiatriska vården utgår utifrån diagnoshandboken (DSM-5) och använder begreppet *Substance use disorder* istället för missbruk eller beroende. Detta kan sedan preciseras utifrån vilken drog det handlar om, till exempel alkoholbrukssyndrom. Begreppen beroende och missbruk har slagits ihop och anledningen till detta är att de är så lika varandra. Samt att missbruk har en negativ klang och bör av den anledningen undvikas. Begreppet missbruk används fortfarande inom socialtjänsten som använder ICD-10 systemet. Inom socialtjänsten utgår man från Socialtjänstlagen (SoL) som bara använder termen missbruk i dagsläget³⁴.

Skadligt bruk är en diagnosterm som anger att skador uppstått till följd av alkohol- eller drogkonsumtion.

Beroende innebär att personen inte längre klara av att styra intaget av en drog. Beroende utgår från kriterierna: Stark längtan (sug) efter drogen. Abstinens, ökad tolerans och kontrollförlust. Fortsatt användning av drogen trots skadliga effekter. Prioriterar droganvändning mer än andra aktiviteter och förpliktelser.

Om tre av följande kriterier uppfylls under en och samma 12 månaders period räknas bruket till beroende.

Missbruk utgår från kriterierna: Upprepat bruk som leder till att individen misslyckas med att fullgöra sina skyldigheter på arbetet, i skolan eller i hemmet. Upprepat bruk i situationer som medför betydande risk för fysisk skada (t ex rattfylleri). Upprepade problem med rättvisan då personen varit påverkad. Fortsatt bruk trots ständiga eller återkommande problem av social eller mellanmänsklig natur orsakade eller förstärkta av berusning.

Om minst ett av följande kriterier uppfylls under en och samma 12 månaders period räknas bruket till missbruk³⁵.

³³ Prevent, (2016). *Alkohol och andra droger – riskbruk, skadligt bruk och beroende*

³⁴ Läkartidningen 41/2013

³⁵ J, Franck & I, Nylander (2015)

3. Ansvarsfördelning

3.1 Arbetsgivare

Arbetsgivaren Bjurholms kommun, har det övergripande ansvaret att policyn, riktlinjerna och handlingsplanen följs gällande alkohol- och droger. Det är viktigt att arbetsgivaren är en god förebild när det gäller ambitionen att vara en alkohol- och drogfri arbetsplats för att skapa trovärdighet till policyn och riktlinjerna. Arbetsgivaren ska se till att chefer/arbetsledare har de befogenheter och förutsättningar som krävs för att följa policyn, riktlinjerna och handlingsplanen.

3.1.2 Alkohol vid representation och kurser

Om arbetsgivaren Bjurholms kommun ansvarar för mat och dryck tillhandahålls ej alkoholhaltiga drycker. Till alkoholhaltig dryck räknas i detta sammanhang ej lättöl. Alkohol och/eller droger får inte intas inom Bjurholms kommuns verksamheter.

3.2 Chefer/Arbetsledare

Chefer/arbetsledare har delegerade arbetsmiljö- och rehabiliteringsuppgifter som regleras i delegeringsbrev. De har som uppgift att bevaka arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbetet genom att följa arbetsmiljö- och rehabiliteringspolicyn. Chefer och arbetsledare ska arbeta förebyggande för att förhindra att alkohol- och droganvändning inte sker på arbetsplatsen. Chefer och arbetsledare ska fortlöpande informera medarbetare om interna krav och rutiner, samt lagstiftning³⁶. Detta för att kunna tillhandahålla en säker och trygg service gentemot medborgare/kunder/brukare/elever, samt skapa en god arbetsmiljö för medarbetare genom att förebygga, agera, samt genomföra rehabiliteringsåtgärder. Stöd för det förebyggande arbetet finns i tillhörande handlingsplan. Enligt Arbetsmiljölagen och Socialförsäkringsbalken är arbetsgivaren skyldig att vidta arbetsanpassnings- och rehabiliteringsåtgärder om en medarbetare drabbas av sjukdom eller skada med målet att återfå arbetsförmåga³⁷.

Att som arbetsgivarrepresentant vara en god förebild när det gäller bruk av alkohol och droger är viktigt för att skapa trovärdighet till policyn och riktlinjerna.

³⁶ Bjurholms kommuns intranät/kommunövergripande dokument/ Delegeringsbrev

³⁷ AmL (1977:1160) och Socialförsäkringsbalken 30 kap, 6§.

3.3 Medarbetare

Medarbetare ska medverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö, samt genomföra de åtgärder som behövs för att åstadkomma en god arbetsmiljö enligt Arbetsmiljölagen³⁸.

Bjurholms kommun ställer krav på medarbetaren att vara alkohol- och drogfri på arbetet. Det är medarbetarens ansvar att inte vara alkohol- eller drogpåverkad under arbetstid, eller att inta droger och/eller alkohol under arbetstid. Det är heller inte acceptabelt att komma bakfull på arbetet.

Medarbetaren ska i sin roll utföra sina uppdrag och tillhandahålla en säker och trygg service gentemot medborgare/brukare/kunder/elever. Medarbetare har skyldighet att anmäla om medborgare/brukare/kunder/elever riskerar att komma till skada utifrån Lex Maria och Lex Sara³⁹. Detta gäller även den skada som en person som är påverkad av alkohol eller droger kan åstadkomma.

Vid ett eventuellt rehabiliteringsarbete, till följd av alkohol och/eller drogproblematik, ska medarbetaren medverka och delta i rehabiliteringsprocessen⁴⁰. Medarbetaren är skyldig att delta i möten och arbetsträning och att genomgå medicinsk utredning. Om medarbetaren inte bidrar till sin rehabilitering kan det medföra att arbetsgivaren inte har möjlighet att fullgöra sina skyldigheter, vilket kan få till följd att det finns sakligt grund för uppsägning. Vägran att delta kan jämföras med vanlig arbetsvägran^{41 42}.

3.4 Arbetskamrater

Som medarbetare och arbetskamrat finns skyldighet att meddela chef/arbetsledare vid uppmärksammande av att en annan medarbetare är påverkad under arbetstid. Om närmsta chef/arbetsledare inte finns tillgänglig kontaktas överordnad chef eller personalavdelningen.

Råd kring hur du som kollega kan agera vid alkohol- och/eller drogmissbruk:

- Bry dig om, fråga hur personen mår
- Tänk på att den berörda personen oftast inte kan ta tag i problemet själv
- Prata med kollegan, inte om denne
- Ljug inte för att skydda ett missbruk
- Berätta för chef/arbetsledare om du misstänker ett missbruk⁴³

³⁸ AmL (1977:1160) 3 kap 4§

³⁹ SoL (2001:453) 14 kap 3§

⁴⁰ Bilaga 2. Bjurholms kommuns riktlinjer för rehabilitering (2019)

⁴¹ LAS (1982:80) Lag om anställningsskydd

⁴² AFS (1994:1). Anpassning och rehabilitering

⁴³ Prevent, (2016). *Alkohol och andra droger – riskbruk, skadligt bruk och beroende*

3.5 Personalavdelningens roll

Personalavdelning är en stödresurs som aktivt ska stödja och hjälpa chefer/arbetsledare, utan att ta över ansvaret. Vid frågor som rörande alkohol- och drogproblematik på arbetstid kan chef/arbetsledare rådgöra med personalavdelningen i varje enskilt fall om vilket stöd berörd medarbetare kan erbjudas. Om det finns ett behov av extern aktör kontakt först personalavdelningen som i sin tur kontaktar företagshälsovården. Personalavdelningen ska även fungera som ett stöd till den berörda medarbetaren och arbetskamrater.

3.6 Företagshälsovårdens roll

Bjurholms kommun har upphandlat företagshälsovård. Företagshälsovården ska fungera som en expertresurs som kopplas in vid behov. Företagshälsovården ska ha kompetens och kapacitet för att utföra samtliga tjänster som framgår av avtalet. När det gäller ett ärende som rör alkohol- och drogproblematik utför företagshälsovården utredning om alkohol- och drogmissbruk.

3.7 Fackförbundets roll

Fackförbundets roll är kopplat till gällande kollektivavtal. Fackliga representanter har en viktig roll som stöd för medarbetaren och ska bevaka medarbetarens/medlemmens rättigheter vid alkohol- och/eller drogproblematik på arbetstid.

Medarbetaren kan även välja någon annan person än facklig företrädare som stöd. På begäran från medarbetaren ska facklig representant delta i rehabiliteringsprocessen.

4. Sekretess

Sekretess och tystnadsplikt är reglerad i Offentlighets- och sekretesslagen, OSL, (2009:400)

Vid alkohol- och/eller drogproblematik på arbetsplatsen ska alltid personalavdelningen rådfrågas vid osäkerhet kring vilka bestämmelser som gäller kring sekretess. Grundregeln är att begränsa kretsen av personer som involveras till ett minimum. Alla som i sitt arbete har information om medarbetarens hälsotillstånd eller personaliga förhållanden omfattas av tystnadsplikt⁴⁴.

Information som rör medarbetarens personaliga förhållanden, får ej röjas när det finns risk för *betydande men* för personen det gäller eller dennes närstående vid utelämnande av dem. Det gäller uppgift som rör enskilda *hälsa* eller sexualliv, såsom

⁴⁴ OSL (2009:400), Offentlighet och Sekretesslagen, kap 21, 1§, samt kap 39 1-2 §§

uppgifter om sjukdomar, *missbruk*, sexuell läggning, könsbyte, sexualbrott eller annan liknande uppgift. Bedömning av om det finns risk för *betydande men* kan i princip endast göras av den enskilde och dennes närstående (deras upplevelser). Därför får uppgifter enligt detta stycke av princip ej röjas. Det finns möjlighet att släppa på sekretessen om medarbetaren samtycker, i syfte att samordna hjälpinsatserna och underlätta processens gång⁴⁵.

5. Lagstiftning

- Arbetsmiljölagen, SFS 1977:1160
- Offentlighets- och sekretesslag, SFS 2009:400
- Lag om allmän försäkring, SFS 1962:381
- Lag om anställningsskydd, SFS 1982:80
- Lag om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, SFS 1998:531
- Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel
- Socialtjänstlag, SFS 2001:453
- Socialförsäkringsbalken, SFS 2010:110
- Inkomstskattelagen, SFS 1999:1229
- Narkotikastrafflagen (1968:64)
- Föreskrifterna om Systematiskt arbetsmiljöarbete, AFS 2001:1
- Föreskrifterna om Arbetsanpassning och rehabilitering, AFS 1994:1
- Föreskrifterna om Medicinska kontroller i arbetslivet, AFS 2005:6

6. Revidering och uppföljning

Revidering av alkohol- och drogpolicy med tillhörande riktlinjer och handlingsplan sker vid behov. Ansvarig för detta är personalavdelningen. Detta för att policy, riktlinjer och handlingsplan ska vara ett bra stöd, samt uppdateras utifrån eventuellt ny lagstiftning. Arbetsplatsen ska, enligt AFS 2001:1 om systematiskt arbetsmiljöarbete, ha rutiner för att följa upp alkohol- och drogproblematik⁴⁶.

⁴⁵ OSL (2009:400), Offentlighet och Sekretesslagen, 21 kap 1 §

⁴⁶ AFS (2001:1) Systematiskt arbetsmiljöarbete

Litteraturförteckning

AFS (2001:1). Systematiskt arbetsmiljöarbete

Allebeck P, Andreasson S, Wåhlin S, Ramstedt M, Gripenberg J, Damström-Thakker K, Heinemans N. Alkoholkonsumtion och risknivåer. Kunskapsunderlag och förslag till rekommendationer. Stockholm: Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, Stockholms läns landsting; 2018. Rapport 2018:1.

AmL (1977:1160) Arbetsmiljölagen

Andreasson S, Allebeck P (red). *Alkohol och hälsa: En kunskapsöversikt om alkoholens positiva och negativa effekter på vår hälsa*. Statens folkhälsoinstitut, R2005:11.

Bjurholms kommun (2020). *Delegeringsbrev*. Bjurholms kommuns intranät/kommunövergripande dokument

Core rehab (2019) <https://core-rehab.se/behandlingar/drogberoende/>

Drugsmart (2020) *Sniffning*. <https://www.drugsmart.com/fakta/sniffning/>

Folkhälsomyndigheten (2018). *Alkohol, narkotika, doping, tobak och spel (ANDTS)* <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/alkohol-narkotika-doping-tobak-och-spel-andts/>

Folkhälsomyndigheten. (2016) *Alkohol- och narkotikaförebyggande insatser i arbetslivet* <http://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationer/Alkohol--ochnarkotikaforebyggande-insatser-i-arbetslivet/>

Franck, J och Nylander, I. *Beroendemedicin*. (2015) Lund: Studentlitteratur

Lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

LAS (1982:80) Lag om anställningsskydd

Läkartidningen (2013). *DSM-5: Ny diagnos ersätter missbruk och beroende*. 41/2013

Läkemedelsverket (2019). *Om läkemedelsverket*. <https://lakemedelsverket.se/overgripande/Om-Lakemedelsverket/Roll-och-uppdrag1/>

Mynak (2019). *Riktlinjer för alkoholproblem på arbetsplatsen*. Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Narkotikastrafflagen (1968:64) 8§

Upprättad 2021-02-09

Antagen av kommunfullmäktige 2021-06-14 § 36

OSL (2009:400), Offentlighet och sekretesslagen

Prevent (2016). *Alkohol och andra droger – riskbruk, skadligt bruk och beroende*

Rehm J, Gmel G, Gmel G, Hasan OSM, Imtiaz S, Popova S et al. (2017). The relationship between different dimensions of alcohol use and the burden of disease-an update. 2017;112:968-1001.

Socialförsäkringsbalken, SFS 2010:110

SoL (2001:453) Socialtjänstlagen

Systembolaget (2019). *Alkoholrapporten 2019. Tema: Alkohol och arbetsliv*

Underskog, R., Hultin, A. & Sjöström, M. (2007). *Missbruk i arbetslivet – hur du arbetar förebyggande med alkohol och droger*. Arbetsmiljöverket.

Vårdguiden, 1177 (2017). *Alkohol och narkotika, riskbruk, skadligt bruk och beroende*

World Health Organization (2020). *How can I drink safely?* Regional Office for Europe. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/alcohol-use/data-and-statistics/q-and-a-how-can-i-drink-alcohol-safely>

Bilagor

Bilaga 1. Bjurholms kommuns årshjul för arbetsmiljö

Bilaga 2. Bjurholms kommuns riktlinjer för rehabilitering (2019)